

ΔΙΠΤΥΧΑ

ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Τόμος Γ'

ΔΟΜΜΑΙ 1982-83

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

P. Canivet - N. Oikonomidès, [Jean Argyropoulos], La comédie de Katablattas: invective byzantine du XV ^e s.	5--97
Eva Catafygiotou - Topping, Women Hymnographers in Byzantium	98--111
Γ. Δημητροκάλλη, Ἐπὶ μιᾶς τοιχογραφίας τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς Νάξου	112 -123
Roberto Romano, Note filologiche I	124 -129
N. Γκιολέ, Ἡ σταυροθήκη Fieschi-Morgan καὶ οἱ παλαιότερες σωζόμενες στὴν Ἀνατολὴ παραστάσεις τῆς «Εἰς Ἄδου Καθόδου τοῦ Χριστοῦ»	129 -142
G. Spadaro, Πρὸς Δημόνικον Pseudoisocrateo e <i>Spaneas</i> Alexis G.C. Savvides, Byzantium's Oriental Front in the First Part of the Thirteenth Century: The Empires of Nicaea and Trapezous (Trebizond) in View of the Seljuk and Mongol Menace	143 -159
François Halkin, La passion de Sainte Irène dans le ménologe impérial (<i>BHG</i> 954c)	160--175
Φ. Εὐαγγελάτου - Νοταρᾶ, Ἑλληνες γραφεῖς τοῦ 13ου αἰῶνα: Προσθήκες καὶ διορθώσεις στὸ Εὐρετήριο τῶν Vogel Gardthausen	176--183
Michel Aubineau, Textes de Jean Chrysostome et de Nicolas Cabasilas dans le <i>Sinaiticus gr.</i> 381	184--239
N. Γ. Μοσχονᾶ, Ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Καρόλου Α' Tocco στὴν Ἀργολίδα τὸ 1395	240--241
I. M. Κονιδάρη, Μία παράφραση τῆς Νεαρᾶς I τοῦ Ἡρακλείου σὲ ἓνα μεταβυζαντινὸ νομοκανονικὸ χειρόγραφο	242--248
Giuseppina Martino, Una consolatoria inedita di Costantino Niceno	249--255
I. Δημητροκάλλη, Παρατηρήσεις στὴν διακόσμηση τοῦ ναοῦ τῆς Σαμαρίνας	256--278
Sara Garufi Italia, Sui rapporti tra il <i>Filocolo</i> di Giovanni Boccaccio e il romanzo greco-medievale <i>Florio e Plaziaflo</i>	279 -282
Περὶληψαὶς - Resumés	283--304
Πηγαεὶς	305--312

Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ Α΄ ΤΟCCO ΣΤΗΝ ΑΡΓΟΛΙΔΑ ΤΟ 1395*

*στους αγνοούμενους της Κύπρου,
του κόσμου.*

Στις 25 Σεπτεμβρίου 1394¹ ο φλωρεντίνος δούκας της Αθήνας και αυθέντης της Κορίνθου Νέριος Acciaiuoli πέθανε αφήνοντας κύρια κληρονόμο-του τη νεότερη θυγατέρα-του Φραγκίσκα, σύζυγο του Καρόλου Α΄ Τοcцо, κόμη της Κεφαλονιάς και δούκα της Λευκάδας. Ειδικά για την Κόρινθο, που την κατείχε σαν ενέχυρο για ένα δάνειο προς τον Άγγελο Acciaiuoli (1371), ο Νέριος όριζε στη διαθήκη-του, ότι οι εκτελεστές-της θα απέδιδαν την πόλη στον γιο του Άγγελου Ροβέρτο, όταν αυτός θα τους επέστρεφε το ποσό που είχε δανειστεί ο πατέρας-του. Η Φραγκίσκα αποφάσισε να κρατήσει την Κόρινθο σαν μέρος της πατρικής κληρονομιάς. Η μεγαλύτερη θυγατέρα του Νέριου Βαρθολομαία, σύζυγος του δεσπότη του Μυστρά Θεόδωρου Α΄ του Παλαιολόγου, αντί για άλλη κληρονομιά θα έπαιρνε το ποσό που ο σύζυγός-της χρωστούσε στον πατέρα-της (9.700 χρυσά δουκάτα), μένοντας στην πραγματικότητα αποξενωμένη από την πατρική κληρονομιά². Ο Θεόδωρος Παλαιολόγος αντέδρασε με εισβολή στην Κορινθία και πολιορκία της Κορίνθου³. Την άμυνα της πόλης οργάνωσε η Φραγκίσκα που αναγνωρίστηκε από την εκεί φρουρά σαν νόμιμος αυθέντης⁴.

* Παρουσιάστηκε σαν ανακοίνωση στο Β΄ Διεθνές Συνέδριο Πελοποννησιακών Σπουδών (Πάτρα, Μάιος 1980). Δεν δημοσιεύεται στα Πρακτικά του Συνεδρίου, επειδή η συντακτική επιτροπή δεν αποδέχτηκε τη γλωσσική μορφή του κειμένου και το μονοτονικό σύστημα.

1. Βλ. ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Επιστολαί εκ της αλληλογραφίας των Ατζαϊωλών (Corrispondenza Acciajoli) εν τη Λαυρεντιακή βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας [= Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών κατά τους μέσους αιώνας (μετάφραση Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου), τόμος Β΄, εν Αθήναις 1904, σσ. 627 - 656], επιστολή Ζ΄, σσ. 653 - 654.

2. Το κείμενο της διαθήκης του Νέριου, που συντάχθηκε στην Κόρινθο στις 17 Σεπτεμβρίου 1394, βλ. στο έργο του J.A.C. BUCHON, Nouvelles recherches historiques sur la principauté française de Morée et ses hautes baronnies, τόμος II, Paris 1845, σσ. 254 - 261 και του ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, Έγγραφα αναφερόμενα εις την μεσαιωνικήν ιστορίαν των Αθηνών [= Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών κατά τους μέσους αιώνας, τόμος Γ΄, εν Αθήναις 1906], σσ. 146 - 152. Πρβλ. ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Η πρώτη κατάληψις των Αθηνών υπο της Βενετικής Πολιτείας [= Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών κατά τους μέσους αιώνας, τόμος Β΄, σσ. 609 - 626], ιδιαίτερα στη σ. 610 κ.π.

3. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Επιστολαί, ο.π., σ. 653.— DENIS A. ZAKYTHINOS, Le Despotat grec de Morée, Histoire politique, édition revue et augmentée par Chryssa Maltézos, London, Variorum, 1975, σ. 144. Πρβλ. R. LOENERTZ, Pour l'histoire du Péloponnèse au XIVe siècle (1382 - 1404), «Etudes Byzantines», 1 (1943), σσ. 152 - 196, ιδιαίτερα στη σ. 185.

4. J. CHRYSOSTOMIDES, Corinth 1394 - 1397: some new facts, «Byzantina», 7 (1975), σσ. 81 - 110 και συγκεκριμένα στη σ. 86.

Λίγο αργότερα έφτασε στο λιμάνι της Κορίνθου και ο Κάρολος Τοκκο, που όταν πέθανε ο Νέριος βρισκόταν στην Κεφαλονιά. Ο Κάρολος για να αντιμετωπίσει τον Παλαιολόγο ζήτησε τη βοήθεια των Ναβαρραίων, που κατείχαν τη Βοστίτσα, καθώς και των Τούρκων. Έτσι μπήκε τελικά στην Κόρινθο, ενώ οι Τούρκοι χτυπούσαν τα στρατεύματα του Παλαιολόγου που πολιορκούσαν την πόλη (25 Φεβρουαρίου 1395)⁵. Στη συνέχεια ο Κάρολος έγινε κύριος των Μεγάρων⁶ που ήταν ήδη στην κατοχή της Φραγκίσκας και έστρεψε τις βλέψεις-του προς την Αθήνα διεκδικώντας την κατοχή της πόλης σαν κληρονομικό δικαίωμα της συζύγου-του.

Στο μεταξύ ενώ τουρκικά στρατεύματα είχαν καταλάβει την Αθήνα και πολιορκούσαν την Ακρόπολη, ο εκεί λατίνος φρούραρχος Ματθαίος de Montona, που ήταν ένας από τους εκτελεστές της διαθήκης του Νέριου, απευθύνθηκε στη βενετική διοίκηση της Εύβοιας και πρόσφερε την πόλη στους Βενετούς⁷. Έτσι ενεργώντας εκτελούσε κατά γράμμα τους όρους της διαθήκης του Νέριου, που έθετε τις κτήσεις-του κάτω από τη βενετική προστασία και παρότρυνε τους εκτελεστές της διαθήκης να προσφεύγουν στη Βενετία και να ζητούν τη συνδρομή-της⁸. Στις 18 Μαρτίου 1395 η βενετική σύγκλητος επικύρωσε τη σύμβαση που είχε συνάψει η διοίκηση της Εύβοιας με τον Ματθαίο de Montona μεταβάλλοντας επίσημα την Αθήνα σε βενετική κτήση, αλλά ταυτόχρονα αναγνωρίζοντας όλα τα προνόμια των Αθηναίων⁹. Όπως ήταν επόμενο, η εξέλιξη αυτή των πραγμάτων ενόχλησε τον Κάρολο που θεωρούσε ότι η Αθήνα ανήκε δικαιοματικά στη Φραγκίσκα. Έστειλε λοιπόν πρεσβεία στη Βενετία ζητώντας να αποδοθεί η Αθήνα στη σύζυγό-του¹⁰. Αλλά παράλληλα χρησιμοποιώντας ομάδες Τούρκων και Αλβανών οργάνωσε ληστρικές επιδρομές στην περιοχή της Αθήνας και στη βενετική Αργολίδα. Αποτέλεσμα της επιδρομής στην Αργολίδα ήταν η αιχμαλωσία πολλών αγροτών και υπηκόων της Βενετίας (πάνω από διακόσια άτομα), η αρπαγή μεγάλου αριθμού κτηνών και άλλων αγαθών και η πυρπόληση των

5. CHRYSOSTOMIDES, ο.π., σσ. 86 - 90.

6. Κατά τον Γρηγορόβιο η κατάληψη των Μεγάρων από τον Κάρολο προηγήθηκε από την είσοδό-του στην Κόρινθο. Βλ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Η πρώτη κατάληψης των Αθηνών, ο.π., σ. 614 και ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών, τόμος Β΄, σ. 255.

7. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Η πρώτη κατάληψης των Αθηνών, ο.π., σσ. 615 - 616. — ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών, ο.π., σσ. 257 - 258.

8. *Item volemo et ordinamo che nostro paese sia in recomissione et in recomandatione dell' eccelsa et illustre ducale signoria di Venetia et che li essecutori nostri dello nostro testamento debbiano et possano ricorrere alla detta signoria per aiuto et favore, ad ogni fiata che bisogno sarà, et che possano detti essecutori pattizzare et ordinare con la detta signoria tutto quello che vederanno che sia di bisogno per lo bene et salvatione dello paese nostro, et che li detti essecutori debbiano fare ogni honore alla detta signoria...* Βλ. BUCHON, ο.π., σσ. 260 - 261 και ΛΑΜΠΡΟΥ, ο.π., σ. 152.

9. Βλ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Η πρώτη κατάληψης των Αθηνών, ο.π., σ. 616 κ.π. (Τα σχετικά ψηφίσματα της βενετικής συγκλήτου βλ. στις σσ. 621 - 624. Πρβλ. F. THIRIET, Régestes des délibérations du sénat de Venise concernant la Romanie, τόμος Α΄, 1329 - 1399, Paris - La Haye 1958, αριθ. 872, σ. 206). Επίσης ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Ιστορία της πόλεως Αθηνών, ο.π., σ. 258 κ.π. Πρβλ. KENNETH M. SETTON, Catalan Domination of Athens, 1311 - 1388, Revised edition, Variorum, London 1975, σσ. 199 - 200.

10. THIRIET, ο.π., αριθ. 874, σ. 206.

σπαρτών. Όπως ανέφερε ο Βενετός διοικητής του Άργους, οι ζημιές ξεπερνούσαν το ύψος των 30.000 δουκάτων. Οι επιδρομές μετέφεραν τη λεία στην Κόρινθο, όπου βρισκόταν ο Κάρολος. Εκεί, σύμφωνα πάντα με τις βενετικές μαρτυρίες, έγινε η μοιρασιά και ο Κάρολος πήρε το δικό-του μερίδιο τόσο σε ανθρώπους όσο και σε υλικά αγαθά¹¹.

Δεν είναι γνωστό, για την ώρα τουλάχιστο, πότε ακριβώς συνέβηκαν τα γεγονότα αυτά, ούτε είναι εύκολο να προσδιοριστεί με κάποια σχετική ακρίβεια ο χρόνος-τους. Με βάση τις πληροφορίες που είχε η βενετική σύγκλητος από τον βενετό διοικητή του Άργους, η ενέργεια του Καρόλου έγινε μόλις αυτός πληροφορήθηκε για την επικύρωση της κατοχής της Αθήνας από τους Βενετούς (και φυσικά με αφορμή το γεγονός αυτό). Αφού λοιπόν η *acceptatio* της Αθήνας έγινε στις 18 Μαρτίου 1395, αν ληφθεί υπόψη ο χρόνος που χρειαζόταν για να πληροφορηθεί το γεγονός ο Κάρολος και να βάλει σε εφαρμογή τα σχέδιά-του, θα πρέπει η επιδρομή στην Αργολίδα να πραγματοποιήθηκε στα τέλη του Απριλίου ή στις αρχές του επόμενου μήνα.

Στις 6 Μαΐου 1395 η βενετική σύγκλητος απαντώντας στον απεσταλμένο του κόμη της Κεφαλονιάς σχετικά με τα δικαιώματα που είχαν ο Κάρολος και η Φραγκίσκα στην Αθήνα δήλωνε ρητά ότι τα αναγνώριζε, αλλά ταυτόχρονα τόνιζε ότι ο Κάρολος όφειλε να αποφεύγει μεθόδους που θα δυσχέραιναν τις σχέσεις-του με τους Βενετούς¹². Στην πραγματικότητα η Βενετία δεν ήταν διατεθειμένη να εγκαταλείψει την Αθήνα. Οι λόγοι είχαν εκτεθεί με σαφήνεια στο προοίμιο του ψηφίσματος της 18 Μαρτίου¹³. Η αδυναμία λοιπόν να βάλει κάτω από τον έλεγχό-του την Αθήνα είχε αποφασιστική σημασία για τον Κάρολο, που έβλεπε να γίνεται προβληματική η παραμονή-του στη Μεγαρίδα και στην Κορινθία, ιδιαίτερα μετά την αναδραστηριοποίηση του Θεόδωρου Παλαιολόγου. Για τον λόγο αυτό απευθύνθηκε στη βενετική διοίκηση της Εύβοιας προσφέροντας την Κόρινθο και τα Μέγαρα έναντι χρηματικού ποσού στη Βενετία. Στις 15 Μαΐου η διοίκηση της Εύβοιας έγραψε στη Βενετία ότι είχε αποφασίσει να αποδεχτεί τις δύο πόλεις, επειδή η ανάγκη πίεζε τον Κάρολο να τις εγκαταλείψει, με την προϋπόθεση ότι, όπως είχε συμβεί και στην περίπτωση της Αθήνας, οι αρχές της Βενετίας θα ήταν ελεύθερες να αποφασίσουν για την τελική

11. A.S.V. (= Archivio di Stato di Venezia), Senato, Misti, reg. 43, φ. 74^r (παλιά αριθμηση 75^r). Πρβλ. και φ. 119^r (π.α. 120^r). Βλ. THIRIET, ο.π., αριθ. 883, σ. 208 και αριθ. 905, σσ. 212 - 213. Πρβλ. CHRYSOSTOMIDES, ο.π., σ. 93. Μνεία του γεγονότος υπάρχει και στο έργο του ERMANNO LUNZI, *Della condizione politica delle Isole Jonie sotto il dominio veneto, Versione con note di Marino D'.* Typaldo-Foresti e Nicolò Barozzi, riveduta ed aumentata dall' autore, Venezia 1858, σ. 141.

12. Βλ. LUNZI, ο.π., σ. 159, σημ. 2, όπου δημοσιεύεται το σχετικό ψήφισμα της συγκλήτου (το τοπωνύμιο *Sichi* πρέπει να διορθωθεί σε *Sithines*). Αντίθετο πνεύμα εκφράζεται στην περίληψη που παραδίδει ο THIRIET, ο.π., αριθ. 874, σ. 206.

13. *Quia non faceret pro nobis nec pro statu nostro ullo modo dimittere civitatem Athenarum, considerato quantum est contigua locis nostris et quod, si ad manus turchorum vel ad alienas manus perveniret, posset esse causa destructionis dictorum locorum quae rationabiliter cara habere debemus velut pupillam oculi...* Βλ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ, Η πρώτη κατάληψις των Αθηνών, ο.π., σ. 621.

έγκριση ή απόρριψη της αποδοχής.

Όμως η βενετική σύγκλητος είχε διαφορετική γνώμη. Έκπληκτη για την πρόθεση αυτή του Καρόλου να παραχωρήσει στους Βενετούς την Κόρινθο και τα Μέγαρα διαπίστωσε, ότι τα γεγονότα της Αργολίδας, που η σύγκλητος τα είχε στο μεταξύ πληροφορηθεί από τον διοικητή του Άργους, και οι πληροφορίες για άλλες ενέργειές-του όχι μόνο δεν συνηγορούσαν για τις αγαθές διαθέσεις-του απέναντι στη Βενετία, αλλά αντίθετα αποτελούσαν φαινάκη, για να μπορεί να πραγματοποιεί τα σχέδιά-του κρατώντας τους Βενετούς σε αδράνεια. Εντέλλεται λοιπόν η σύγκλητος στη διοίκηση της Εύβοιας στην περίπτωση που δεν είχε γίνει ακόμη η σύμβαση να μη ασχοληθεί άλλο με την υπόθεση χωρίς εντολή δική-της. Αν πάλι ο Κάρολος επαναλάμβανε τις προτάσεις-του, τότε η διοίκηση της Εύβοιας όφειλε να φροντίσει να στείλει εκείνος στη Βενετία τον πληρεξούσιό-του για να γίνουν οι σχετικές διαπραγματεύσεις¹⁴.

Είναι φανερό ότι η Βενετία δεν αποποιείται ολότελα την προσφορά των δύο πόλεων, αλλά επιδιώκει να έχει άμεση αντίληψη για τα σχέδια του Καρόλου. Λίγες μέρες αργότερα, στις 27 Ιουλίου, το θέμα συζητήθηκε ξανά στη βενετική σύγκλητο. Αφού τονίστηκε η σπουδαιότητα της Κορίνθου και η σημασία που θα είχε η κατοχή-της από τους Βενετούς για την ασφάλεια των άλλων βενετικών κτήσεων της περιοχής, προτάθηκε να δοθεί εντολή στη βενετική διοίκηση της Εύβοιας να φροντίσει — ενεργώντας τάχα από μόνη-της και χωρίς να το ξέρει η σύγκλητος — να περιέλθουν στους Βενετούς η Κόρινθος και τα Μέγαρα αντί του μικρότερου δυνατού ποσού που θα μπορούσε να συμφωνηθεί με τον Κάρολο, με την προϋπόθεση πάντα ότι η βενετική σύγκλητος θα είχε το ελεύθερο να αποδεχτεί ή να αποποιηθεί τελικά την προσφορά. Επίσης αν ο Κάρολος είχε άμεση ανάγκη από χρήματα, η διοίκηση της Εύβοιας θα ήταν εξουσιοδοτημένη να του δανείσει μέχρι 10.000 δουκάτα, έχοντας πρώτα πάρει την Κόρινθο και τα Μέγαρα, με τον όρο ότι, σε περίπτωση που η σύγκλητος απέρριπτε την αποδοχή των δύο πόλεων, ο Κάρολος θα επέστρεφε το ποσό αυτό και επιπρόσθετα όσα θα είχαν δαπανήσει στο μεταξύ οι Βενετοί¹⁵.

Το καλοκαίρι του 1395 ο Κάρολος επέστρεψε στην Κεφαλονιά και έστειλε πρεσβεία στη Βενετία με στόχο την αναθέρμανση των σχέσεών-του με τους Βενετούς και τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για την παραχώρηση της Κορίνθου και των Μεγάρων. Οι απεσταλμένοι «του δούκα και της δούκισσας της Κεφαλονιάς» υπενθύμισαν την επιθυμία του Καρόλου να είναι «τέκνο και δούλος» της Βενετίας, που της προσφέρεται μαζί με τις κτήσεις-του ζητώντας να συγκαταλεχθεί στον αριθμό των βενετών πολιτών. Ακόμη δήλωσαν, ότι διατίθεται να παραχωρήσει στη Βενετία την Κόρινθο και τα Μέγαρα. Το τίμημα που ζητούσε ανερχόταν σε 40.000 δουκάτα, αλλά το ποσό αυτό ήταν συζητήσιμο. Η απάντηση της βενετικής συγκλήτου διατυπώθηκε στα ψηφίσματα της 20 και της 26 Αυγούστου 1395¹⁶. Σύμφωνα με αυτά ο Κάρολος όφειλε να γνωρίζει ότι ο πατέρας-

14. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 74^r (π.α. 75^r). Πρβλ. THIRIET, ο.π., αριθ. 883, σ. 208. Βλ. και CHRYSOSTOMIDES, ο.π., σσ. 92 - 93 και 94.

15. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 74^v (π.α. 75^v).

16. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 77^r (π.α. 78^r). Πρβλ. THIRIET, ο.π., αριθ. 886, σ. 209.

του ήταν βενετός πολίτης και ότι οι σχέσεις-του με τη Βενετία υπήρξαν άριστες. Όσο για τον ίδιο τον Κάρολο, η σύγκλητος ήταν διατεθειμένη να τον θεωρεί και να τον αντιμετωπίζει σαν βενετό πολίτη και φίλο της Βενετίας, αν εκείνος θα ακολουθούσε την ίδια γραμμή που είχε ακολουθήσει και ο πατέρας-του στις σχέσεις-του με τη Βενετία. Σχετικά με την παραχώρηση των δύο πόλεων, της Κορίνθου και των Μεγάρων, η σύγκλητος έκρινε ότι ήταν ασύμφορο να την αποδεχτεί και γιατί οι περιοχές αυτές ήταν σε εμπόλεμη κατάσταση και τα γειτονικά εδάφη βρίσκονταν στα χέρια του Θεόδωρου Παλαιολόγου και γιατί εύρισκε τελικά υπερβολικό το ποσό των 40.000 δουκάτων.

Αλλά, ενώ φαινόταν ότι οι σχέσεις ανάμεσα στη Βενετία και στον Κάρολο ήταν σε ύφεση και σε στάδιο εξομάλυνσης, δεν άργησε να δοθεί αφορμή οι σχέσεις αυτές να παγώσουν. Στις 26 Αυγούστου, την ώρα που ο δόγης ετοιμαζόταν να δώσει την επίσημη απάντηση στους πρέσβεις του Καρόλου σύμφωνα με όσα είχαν αποφασιστεί στη σύγκλητο, έφτασαν τα γράμματα του Βενετού διοικητή του Άργους και του Ναύπλιου, που αποκάλυπταν ότι ο Κάρολος ήταν ο πρωταίτιος της επιδρομής και της λεηλασίας που είχε γίνει στην Αργολίδα και στην περιοχή της Αθήνας. Η σοβαρότητα του θέματος οδήγησε τη σύγκλητο στην απόφαση να τροποποιήσει την απάντηση που θα δινόταν στον Κάρολο σχετικά με το αίτημα που είχε υποβάλει να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του βενετού πολίτη. Τονίζοντας λοιπόν ότι, αν ήταν αληθινά όσα καταγγέλλονταν, αποτελούσαν σαφή απόδειξη ότι οι διαθέσεις του Καρόλου απέναντι στη Βενετία δεν ήταν εκείνες που αυτός διακήρυττε και ότι μια τέτοια διαγωγή δεν συμβιβαζόταν με την ιδιότητα του φίλου και του πολίτη, η σύγκλητος δήλωνε ότι επιθυμούσε να εξακριβώσει την αλήθεια για ό,τι είχε συμβεί και ότι θα έπαιρνε μέτρα για τη διαφύλαξη της τιμής της Βενετίας και για την ασφάλεια των βενετών υπηκόων. Αλλά επίσης διευκρίνιζε ότι αν ο Κάρολος δεν ήταν πραγματικά υπεύθυνος για τα γεγονότα αυτά και δεχόταν να ακολουθήσει την τακτική του πατέρα-του, θα γινόταν δεκτός και θα αντιμετωπιζόταν, όπως κι εκείνος, σαν βενετός πολίτης και φίλος της Βενετίας. Τη διερεύνηση της υπόθεσης η σύγκλητος ανέθεσε στους φρούραρχους της Μεθώνης και της Κορώνης, που θα συνεργάζονταν με τον εκεί ειδικό απεσταλμένο της Βενετίας Φαντίνο Zorzi.

Οι ληστρικές επιδρομές του Καρόλου είχαν προκαλέσει στους Βενετούς έντονα συναισθήματα αγανάκτησης που κρατούσε το θέμα στην επικαιρότητα, όπως συνάγεται από τη συχνότητα των σχετικών συζητήσεων στη βενετική σύγκλητο. Μέσα σ' αυτό το κλίμα στις 2 Σεπτεμβρίου συζητήθηκε πρόταση για τη λήψη δραστικών μέτρων κατά του Καρόλου. Συγκεκριμένα προτάθηκε να ενημερωθεί ο διοικητής του βενετικού στόλου της Αδριατικής (*Capitaneus Culphy*) και να του σταλούν αντίγραφα των γραμμάτων του διοικητή του Άργους και του Ναύπλιου, μαζί με κοινοποίηση της εντολής που δόθηκε στον Φαντίνο Zorzi και αντίγραφα των γραμμάτων που είχαν δοθεί σ' αυτόν για να αποσταλούν στον Κάρολο σε περίπτωση που διαπιστωνόταν η ενοχή-του. Στα γράμματα αυτά περιέχονταν οι απαιτήσεις της Βενετίας για αποζημίωση. Ακόμη προτάθηκε να δοθεί εντολή στον βενετό στόλαρχο να πλεύσει στην Κορώνη και στη Μεθώνη και να έρθει σε επαφή με τους εκεί φρούραρχους και τον Φαντίνο Zorzi, για

να πληροφορηθεί τα συμπεράσματα απο τις έρευνές-τους. Και αν αποδεικνυόταν ότι ο Κάρολος ήταν υπεύθυνος και δεν συμμορφωνόταν με τις απαιτήσεις που είχαν οι Βενετοί για αποζημίωση, ο διοικητής του στόλου να προβεί σε αντίποινα σε βάρος των νησιών του δουκάτου έχοντας τη δυνατότητα να αιχμαλωτίσει κατοίκους ή ακόμη και να μεταφέρει σε βενετοκρατούμενα εδάφη ή άλλου όσους ήθελαν να παραδοθούν εκούσια και να τους αφήσει εκεί ελεύθερους. Όπως μαρτυρείται απο τη διατύπωση της πρότασης, που καταχωρίστηκε στα πρακτικά της συγκλήτου, οι Βενετοί είχαν ενδείξεις ότι πολλοί απο τους νησιώτες, υπήκοοι του Καρόλου, ήταν διατεθημένοι να εκπατριστούν και να μεταναστεύσουν στις βενετοκρατούμενες περιοχές. Αλλά οι προτάσεις αυτές δεν βρήκαν άμεση ανταπόκριση στη σύγκλητο, όπου τελικά υπερίσχυσε η ψυχραιμότερη άποψη ότι έπρεπε να αναβληθεί οποιαδήποτε ενέργεια, ώσπου να φτάσει η αναφορά του βενετού απεσταλμένου και των φρουράρχων της Κορώνης και της Μεθώνης¹⁷.

Η αναφορά αυτή έφτασε στη βενετική σύγκλητο τον Μάρτιο του 1396. Το συμπέρασμα απο την πολύμηνη έρευνα των Βενετών αξιωματούχων ήταν ότι ο Κάρολος είχε πραγματική ευθύνη για τις καταστροφές που είχαν γίνει τον προηγούμενο χρόνο στην Αργολίδα. Ήδη του είχαν σταλεί από τον Φαντίνο Zorzi τα γράμματα τα σχετικά με την αποζημίωση που απαιτούσε η Βενετία και τη διαμαρτυρία του βενετού διοικητή του Άργους. Στις 21 Μαρτίου δινόταν η απάντηση της συγκλήτου στους απεσταλμένους του Καρόλου. Στο σχετικό ψήφισμα τονιζόταν, ότι όπως ο Λεονάρδος Τοκκο, που του είχε παραχωρηθεί το προνόμιο του βενετού πολίτη, ιδιότητα που κληρονομούσαν και οι απόγονοί-του, είχε ευνοϊκή μεταχείριση απο τη Βενετία, έτσι και ο Κάρολος θα είχε ανάλογη μεταχείριση, αν ακολουθούσε απέναντι στους Βενετούς τη γραμμή που είχε ακολουθήσει ο πατέρας-του. Όμως η τακτική του Καρόλου ήταν ολότελα αντίθετη, όπως αποδείχτηκε ιδιαίτερα στην περίπτωση της επιδρομής στην Αργολίδα με τη λεηλασία της περιοχής και την αιχμαλωσία βενετών υπηκόων. Η σύγκλητος θεωρούσε παράδοξο το γεγονός, ότι ο Κάρολος, χωρίς να έχει προβεί σε αποκατάσταση των πραγμάτων και χωρίς να έχει αποζημιώσει τους Βενετούς, ζητούσε να ικανοποιηθούν τα αιτήματά-του. Αρνήθηκε λοιπόν να συζητήσει το θέμα, αν πρώτα δεν αποζημίωνε ο Κάρολος τους Βενετούς για τις καταστροφές που είχαν προκληθεί και αν δεν απελευθερώνονταν όσοι βενετοί υπήκοοι είχαν αιχμαλωτιστεί. Γι' αυτό οι απεσταλμένοι του Καρόλου, σε περίπτωση που ήταν εξουσιοδοτημένοι, έπρεπε πρώτα να διαπραγματευτούν με τη σύγκλητο το ζήτημα αυτό¹⁸.

Ακολούθησαν αλληπάλληλες συσκέψεις ανάμεσα στις ειδικές επιτροπές της βενετικής συγκλήτου και στους απεσταλμένους του Καρόλου. Οι τελευταίοι ισχυρίζονταν ότι ο Κάρολος δεν ευθυνόταν για τα γεγονότα της Αργολίδας και

17. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 77^v (π.α. 78^v).

18. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 119^r (π.α. 120^r). Πρβλ. THIRIET, ο.π., αριθ. 905, σσ. 212-213.

ότι τελικά επιθυμούσε να είναι, όπως και ο πατέρας του, «τέκνο και δούλος» της Βενετίας. Σχετικά με το ζήτημα της αποζημίωσης των Βενετών για τις καταστροφές που είχαν γίνει, ο Κάρολος, ελπίζοντας ότι η Βενετία θά έδειχνε συγκατάβαση, ήταν έτοιμος να καταβάλει 20.000 υπέρπυρα. Η απάντηση της συγκλήτου δόθηκε με το ψήφισμα της 27 Μαρτίου 1396¹⁹. Δηλώνοντας την πρόθεσή τους να ακολουθήσουν την παλιά τακτική της επιήκειας απέναντι σε πρόσωπα που είχαν σφάξει, οι Βενετοί παρόλο που, όπως τόνιζαν, ήξεραν καλά ότι οι ζημιές ήταν πολύ μεγαλύτερες, για να δείξουν τις καλές διαθέσεις τους απέναντι στον Κάρολο δέχονταν να καταβάλει σαν αποζημίωση το ποσό των 5.000 δουκάτων και μάλιστα σε πέντε ισόποσες ετήσιες δόσεις αρχίζοντας από τα επόμενα Χριστούγεννα²⁰. Τα χρήματα θα προσφέρονταν σε όσους είχαν ζημιωθεί, σύμφωνα με τον τρόπο που θα έκρινε η σύγκλητος. Έπειτα από αυτό οι κατάλληλες επιτροπές της συγκλήτου θα διαπραγματεύονταν με τους απεσταλμένους του Καρόλου τα σχετικά με τα δικά του αιτήματα. Αλλά κλείνοντας την υπόθεση η σύγκλητος έβαζε τον όρο ότι ο Κάρολος ήταν υποχρεωμένος να απελευθερώσει οπωσδήποτε όλους εκείνους τους υπήκοους της Βενετίας που είχαν αιχμαλωτιστεί και παρέμεναν ακόμη αιχμάλωτοι στα εδάφη του. Πρόκειται για μια πολιτική πράξη που παίρνει ξεχωριστή σημασία στους δικούς μας καιρούς.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες ανοιγόταν νέα περίοδος στις σχέσεις του Καρόλου με τη Βενετία. Η αδυναμία του δούκα της Λευκάδας και κόμη της Κεφαλονιάς να διατηρήσει τη θέση του στον κεντροελλαδικό χώρο και η ενίσχυση της βενετικής παρουσίας στην ελληνική ανατολή έκαναν αναγκαία τη συμφιλίωση και την ένταξή του στη σφαίρα της βενετικής επιρροής που θα του εξασφάλιζε ισχυρή κάλυψη. Αλλά και η Βενετία ενδιαφερόταν για τη δέσμευση του Καρόλου, που απάλλαξε από περισπασμούς την ανατολική της πολιτική. Αυτό εξηγεί και την υποχωρητικότητα των Βενετών στο ζήτημα των αξιώσεών τους για υλική αποζημίωση από τον Κάρολο.

*Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών*

Ν. Γ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

19. A.S.V., Senato, Misti, reg. 43, φ. 119^v (π.α. 120^v). Πρβλ. THIRIET, ο.π.

20. Βλ. και LUNZI, ο.π., σ. 142, όπου δημοσιεύεται (σ. 142, σημ. 2, κ.π.) και το κείμενο της σχετικής σύμβασης. Πρβλ. R. PREDELLI, I libri Commemoriali della Repubblica di Venezia, Regesti, τόμος III, Venezia 1883, σ. 238, αριθ. 23.

ρικόν μηνολόγιον τοῦ Μιχαήλ Δ' (1034 - 1041), εἶναι μία διήγησις ἐπική. Ταύτης τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι διττόν: Πρῶτον, χρονολογεῖται εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καί, δεύτερον, συμπληροῦται δι' αὐτῆς τὸ ἀρκούντως πεπληρωμένον dossier τῆς ἀγίας.

F. Evangelatou - Notara, *Scribes gres du XIIIe siècle: Annexes et corrections au repertoire des Vogel - Gardthausen*, pp. 184 - 239.

L' étude présente comprend des scribes du XIIIe siècle qui ne sont pas mentionnés dans l' oeuvre des M. Vogel - V. Gardthausen, *Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance*, Leipzig 1909, ainsi que quelques corrections p.ex. différence concernant la prononciation du nom du scribe, la date, le numérotage du code, une classification des codes d' une bibliothèque, s' il y a eu lieu, ou transfert du code dans une autre bibliothèque. En outre, certains scribes qui sont caractérisés comme «ταπεινός», «ἀμαθής» etc. et qui sont classés au repertoire des Vogel - Gardthausen parmi les *ohne nähere Bestimmung* sont compris dans l' étude parce ces scribes - là étaient probablement des moines ou des prêtres. La classification des scribes a été effectuée suivant le prénom et par ordre chronologique.

M. Aubineau, *Κείμενα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Νικολάου τοῦ Καβάσιλα στὸν κώδικα Sinait. gr. 381*, σελ. 240 - 241.

Στὸ παραπάνω ἀναφερόμενο χειρόγραφο, ποὺ περιγράφεται μὲ ἐξαιρετικὴ συνοπτικότητα ἀπὸ τὸν Gardthausen, ἀνιχνεύονται τρεῖς σειρὲς κειμένων ποὺ ἔχουν ἀντιγραφῆ ἀπὸ τρεῖς διαφορετικοὺς γραφεῖς: α) κείμενα κατ' ἐπιλογὴν τοῦ Χρυσοστόμου, ἠθικοπλαστικοῦ περιεχομένου, *Eclogeae* 1-32 καὶ 37 (*PG* 63)· β) τρία κείμενα ἀνώνυμα ποὺ ἀποδίδονται στὸν Νικόλαο Καβάσιλα: ἡ Ὁμιλία *Εἰς τὸν Ἐὐαγγελισμόν* ἐκδεδομένη ἀπὸ τὸν Jugie (*BHG* 1092c), καθὼς καὶ δύο ἀνέκδοτες, *Εἰς τὸν Σταυρὸν* (*Auct.* 414g) καὶ *Εἰς τὴν Ἀνάληψιν*· γ) ἓνα κείμενο ἀνώνυμο, ἴσως ἀκέφαλο, μέχρι στιγμῆς ἀταύτιστο.

N. G. Moschonas, *Incursion de Charles Ier Tocco en Argolide en 1395*, pp. 242 - 248.

Se fondant sur des documents inédits, l' auteur examine les événements provoqués par l' incursion effectuée en Argolide vénitienne, le printemps de 1395, par Charles Ier Tocco, duc de Leucade et compte de Céphalonie, et, plus particulièrement, les problèmes que cette incursion créa aux relations de Charles avec Venise.

J. M. Konidaris, *Eine Paraphrase der Novelle I des Herakleios in einer metabyzantinischen nomokanonischen Handschrift*, S. 249 - 255.

Der Cod. Athon. Laura Ω 22 aus dem 17. Jh. enthält auf foll. 55v - 56r eine Paraphrase der Novelle I des Kaisers Herakleios aus dem J. 612. Nach einer kur-